

Η διδασκαλία της γραμματικής στη δεύτερη/ξένη γλώσσα

Ελένη Αγαθοπούλου & Δέσποινα Παπαδοπούλου

agatho@enl.auth.gr & depara@lit.auth.gr

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

«Σύγχρονες πρακτικές διδασκαλίας πτυχών της γραμματικής με βάση τα πορίσματα
της σύγχρονης γλωσσολογικής έρευνα»

Διοργάνωση: Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Καστοριάς Εργαστήριο Γλωσσολογίας Α.Π.Θ., Σύμβουλος Εκπαίδευσης,
κα Αλίκη Καζταρίδου, 10ο Πειραματικό ΔΣ Καστοριάς και 5ο ΔΣ Καστοριάς

Σύνοψη παρουσίασης

- ❖ **Εισαγωγή**
- ❖ **Εστίαση στον τύπο**
 - *Διδασκαλία/Μάθηση με βάση το γλωσσικό εισαγόμενο*
 - *Διδασκαλία/Μάθηση με βάση το γλωσσικό εξαγόμενο*

Τι περιλαμβάνει η γραμματική; Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης

- **Φωνητική-Φωνολογία:** η γνώση των συστηματικών σχέσεων των φθόγγων μιας γλώσσας και των φωνοτακτικών περιορισμών,

π.χ. **ποταμόσδ*

- **Μορφολογία:** η γνώση της εσωτερικής δομής των λέξεων και των κανόνων με τους οποίους σχηματίζονται οι λέξεις,

π.χ. *ανθρώπ-ιν-ος, ανθρώπ-ου, ζωγραφ-ίζ-ω, ζωγραφ-ίζ-αμε, λύ-σ-αμε*

- **Σύνταξη:** η γνώση της δομής των προτάσεων και των κανόνων σχηματισμού τους, π.χ.

**Η γυναίκα μου έρθει αύριο.*

**Ο Κώστας είδε Ελένη την.*

Τι περιλαμβάνει η γραμματική; Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης

- **Σημασιολογία:** η γνώση της σημασίας των μορφημάτων, των λέξεων, των φράσεων και των προτάσεων, π.χ.

Η Ελένη θα έρθει αύριο

- **Πραγματολογία:** η ερμηνεία της γλωσσικής σημασίας στο περικείμενο (γλωσσικό και περιστασιακό), π.χ.

Ο Γιάννης γνώρισε τη Μαρία χθες. Παραδόξως είναι ήδη ερωτευμένος μαζί της.

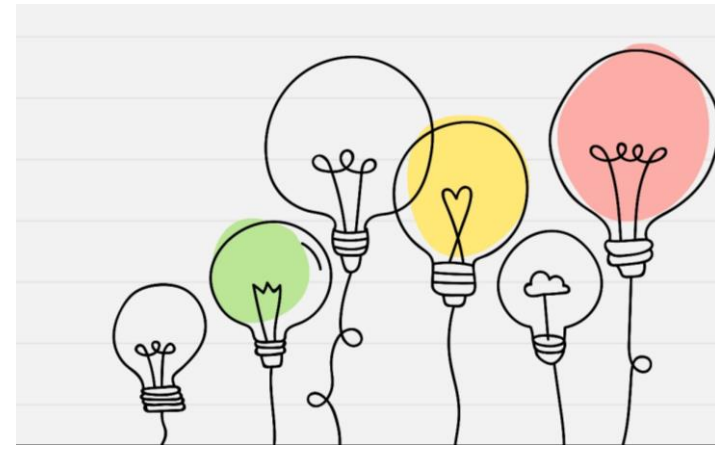
Μπορείς να ανοίξεις το παράθυρο;

Τι περιλαμβάνει η γραμματική; Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης

- Με τον όρο γραμματική αναφερόμαστε συνήθως στη μορφολογία και τη σύνταξη.
- Ωστόσο, η γραμματική ικανότητα περιλαμβάνει και τη φωνολογική και τη σημασιολογική ικανότητα.
- Στις νεότερες άλλωστε γραμματικές έχει ενταχθεί ακόμη και το επίπεδο της πραγματολογίας.

Πρέπει να διδάσκεται η γραμματική;

- Υπήρξαν **πολλές αλλαγές** στις προσεγγίσεις στη διδασκαλία της γραμματικής:
- **Αρχικά**, η γλωσσική διδασκαλία εστίαζε σχεδόν **αποκλειστικά στη γραμματική**.
- Ακολούθησε η **επικοινωνιακή προσέγγιση**, η οποία (στην **αρχική της μορφή**) εστίαζε αποκλειστικά στην επικοινωνία και τη σημασία, θεωρώντας **περιττή τη διδασκαλία της γραμματικής**.
- Οι **πιο σύγχρονες προσεγγίσεις** δίνουν έμφαση ταυτόχρονα **στη σημασία και στη γραμματική**.

Επιχειρήματα υπέρ της διδασκαλίας της γραμματικής

- Φαίνεται ότι **κάποιος βαθμός προσοχής** είναι απαραίτητος, προκειμένου να κατακτηθούν οι γραμματικές δομές στη δεύτερη/ξένη γλώσσα (υπόθεση της επισήμανσης, Schmidt, 1990)
- Υπάρχουν έρευνες που δείχνουν ότι τα **προγράμματα διδασκαλίας που εστιάζουν μόνο στο περιεχόμενο** χωρίς διδασκαλία της γραμματικής (προγράμματα εμβάπτισης στον Καναδά) **δεν οδηγούν σε μεγάλη γραμματική ακρίβεια** ακόμη και μετά από πολλά χρόνια διδασκαλίας (Lapkin, Hart & Swain, 1991· Swain, 1985· Swain & Lapkin, 1989).
- Άλλες έρευνες δείχνουν ότι όσοι διδάσκονται τη Γ2 κατακτούν τα γραμματικά φαινόμενα με **ταχύτερο ρυθμό και αποκτούν μεγαλύτερη γραμματική ακρίβεια** (Long, 1983· Norris & Ortega, 2000).

Με ποιον τρόπο πρέπει να διδάσκεται η γραμματική;

- Η εστίαση στον τύπο (focus on form) γίνεται όλο και περισσότερο γνωστή και αποδεκτή ως **προσέγγιση για τη διδασκαλία της γραμματικής στη δεύτερη/ξένη γλώσσα.**
- Έρχεται σε **αντίθεση τόσο με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας της γραμματικής, που ονομάζεται εστίαση στους τύπους (focus on forms)** και στηρίζεται στο δομικό πρόγραμμα σπουδών, αλλά και με την **εστίαση στη σημασία (focus on meaning),** τον τρόπο διδασκαλίας που εστιάζει αποκλειστικά στη σημασία και στηρίζεται στο εννοιολογικό πρόγραμμα σπουδών.

Βλ. και Κόντα, 2021

Εστίαση στον τύπο

- Η εστίαση στον τύπο μπορεί να είναι **(μη) προσχεδιασμένη και (μη) εντατική**: η διδασκαλία δηλαδή να εστιάζει σε ένα μόνο γραμματικό φαινόμενο για το οποίο έχει σχεδιαστεί.
- Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει **παράλληλη εστίαση στη σημασία και τη μορφή**.
- Σύμφωνα με αυτή τη διευρυμένη εκδοχή της εστίασης στον τύπο μπορούν να ενταχθούν στην εστίαση στον τύπο ορισμένες προσεγγίσεις για τη διδασκαλία της γραμματικής που εστιάζουν είτε στο **γλωσσικό εισαγόμενο (κατανόηση λόγου)** είτε στο **γλωσσικό εξαγόμενο (παραγωγή λόγου)**.

Βλ. και Κόντα, 2021

Εστίαση στον τύπο

- Προσεγγίσεις που εστιάζουν στο γλωσσικό εισαγόμενο (κατανόηση λόγου):
 - **Διδασκαλία με Ενίσχυση Γλωσσικού Εισαγόμενου** (textual enhancement) (Sharwood Smith, 1993·Simard 2009)
 - **Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας** (Processing Instruction) (VanPatten, 1996, 2002, 2004, 2015)

Βλ. και Κόντα, 2021· Nassaji & Fotos, 2011

Εστίαση στον τύπο

- Προσεγγίσεις που εστιάζουν στο **γλωσσικό εξαγόμενο (παραγωγή λόγου)**:
 - **Εστιασμένες διεκπεραιωτικές δραστηριότητες (focused tasks)** (R. Ellis 2003) στο πλαίσιο της **Δραστηριοκεντρικής Εκμάθησης (Task-Based Learning)**
 - **Συνεργατικές δραστηριότητες παραγωγής λόγου (collaborative output tasks)** (Vygotsky, 1978· Alegría de la Colina & García Mayo, 2007)

Βλ. και Κόντα, 2021· Nassaji & Fotos, 2011

Διδασκαλία/μάθηση γραμματικής με βάση το γλωσσικό εισαγόμενο

- I. Ενίσχυση γλωσσικών εισαγομένων (Textual Enhancement)**
- II. Διδασκαλία βάσει Επεξεργασίας (Processing Instruction)**

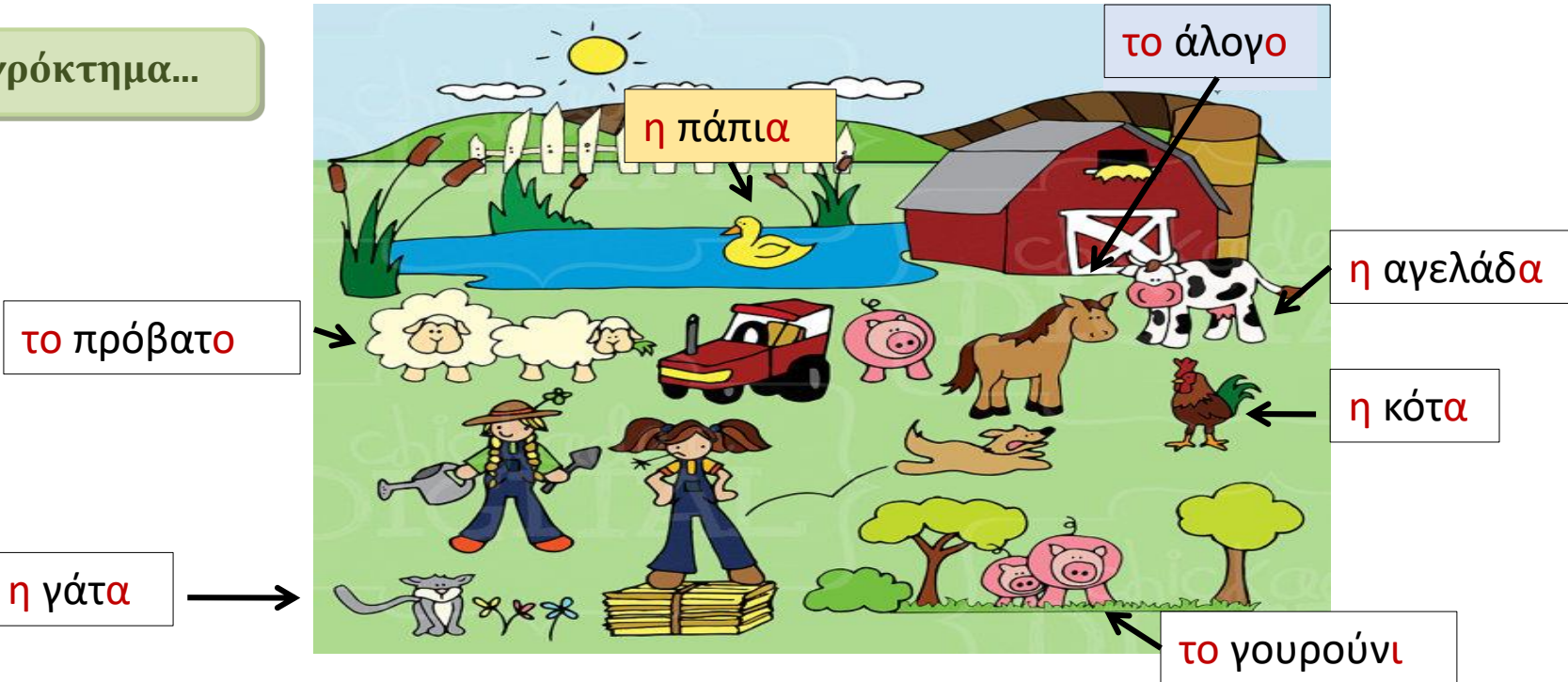
I. Διδασκαλία με ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου (textual enhancement)

- Στη βάση της διδασκαλίας με ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου βρίσκεται η άποψη ότι το γλωσσικό εισαγόμενο πρέπει να ενισχυθεί, προκειμένου να γίνει πιο εύκολα αντιληπτό από τους σπουδαστές (input enhancement, Sharwood Smith, 1991).
- Η πρακτική αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε στον γραπτό είτε στον προφορικό λόγο.

Συμφωνία άρθρου-ουσιαστικού

A1

Στο αγρόκτημα...

Βλέπω τις εικόνες και γράφω στη σωστή στήλη τα ζώα που ζουν στο αγρόκτημα:

ο	η	το
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Συμφωνία άρθρου-ουσιαστικού

Τα ζώα του **ο** τι έχουν στο τέλος;

Τα ζώα του **η** τι έχουν στο τέλος;

Τα ζώα του **το** τι έχουν στο τέλος;

Συμφωνία άρθρου-ουσιαστικού

Ποια ζώα ζουν...

στο δάσος;

ο	η	το
.....
.....
.....
.....
.....

Παρελθοντικοί ρηματικοί τύποι (αόριστος)

Τι ιδέα είχε ο Φίλιππος

Όταν ο Φίλιππος **έχασε** τα κλειδιά του, **πήρε** μια σκάλα και **ανέβηκε** στον πρώτο όροφο, αλλά σε λάθος μπαλκόνι. Ξαφνικά **άνοιξε** η πόρτα και **βγήκε** έξω ο γείτονας, γιατί **νόμισε** ότι ήταν κάποιος κλέφτης. Ο Φίλιππος **τρόμαξε** και **κατάλαβε** ότι έκανε λάθος. **Ζήτησε** συγνώμη και **πέρασε** στο δικό του διαμέρισμα. **Προσπάθησε** πολύ, αλλά η πόρτα δεν **άνοιξε**. Έτσι **ξάπλωσε** και τον **πήρε** ο ύπνος. Στις δύο τη νύχτα, όταν **γύρισαν** οι γονείς του, τον **βρήκαν** εκεί και τον **ξύπνησαν**.

(Ελληνικά με την παρέα μου, σελ. 140)

I. Διδασκαλία με ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου (textual enhancement)

- Η ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου στον γραπτό λόγο επιτυγχάνεται με μια σειρά τυπογραφικών τεχνικών, όπως η υπογράμμιση, η χρήση **έντονων**, *πλάγιων* ή ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ γραμμάτων, και η χρήση γραμμάτων άλλου **χρώματος**.
- Το κείμενο που χρησιμοποιείται πρέπει να περιλαμβάνει αρκετές περιπτώσεις του γραμματικού φαινομένου που αποτελεί τον στόχο της διδασκαλίας. Το κείμενο μπορεί να είναι αυθεντικό ή να έχει τροποποιηθεί για τον σκοπό αυτό.

I. Διδασκαλία με ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου (textual enhancement)

- Οι σπουδαστές πρέπει να διαβάσουν το κείμενο με στόχο να προσπελάσουν τη σημασία του. Για τον σκοπό αυτό μπορούν να ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης κειμένου ή να ζητηθεί από τους σπουδαστές να συμπληρώσουν έναν πίνακα ή ένα διάγραμμα με βάση τις πληροφορίες που δίνονται στο κείμενο.
- Δεν γίνεται ρητή διδασκαλία της γραμματικής. Ο διδάσκων δεν εξηγεί γιατί οι συγκεκριμένες λέξεις είναι υπογραμμισμένες ούτε παρέχει μεταγλωσσικές πληροφορίες.

I. Διδασκαλία με ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου (textual enhancement)

Τι ιδέα είχε ο Φίλιππος

Όταν ο Φίλιππος **έχασε** τα κλειδιά του, **πήρε** μια σκάλα και **ανέβηκε** στον πρώτο όροφο, αλλά σε λάθος μπαλκόνι. Ξαφνικά **άνοιξε** η πόρτα και **βγήκε** έξω ο γείτονας, γιατί **νόμισε** ότι ήταν κάποιος κλέφτης. Ο Φίλιππος **τρόμαξε** και **κατάλαβε** ότι έκανε λάθος. **Ζήτησε** συγγνώμη και **πέρασε** στο δικό του διαμέρισμα. **Προσπάθησε** πολύ, αλλά η πόρτα δεν **άνοιξε**. Έτσι **ξάπλωσε** και τον **πήρε** ο ύπνος. Στις δύο τη νύχτα, όταν **γύρισαν** οι γονείς του, τον **βρήκαν** εκεί και τον **ξύπνησαν**.

(Ελληνικά με την παρέα μου, σελ. 140)

**Μπορούν να ακολουθούν
ερωτήσεις κατανόησης, όπως:**

1. Τι έπαθε ο Φίλιππος;
2. Σε ποιον όροφο ανέβηκε;
3. Γιατί βγήκε έξω ο γείτονας;
4. Ποιοι βρήκαν τον Φίλιππο;

Ι. Διδασκαλία με ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου: προφορικός λόγος

Η ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου στον προφορικό λόγο μπορεί να επιτευχθεί με **εμφατικό τόνο**, με την κατάλληλη **επιτόνιση** ή με **επαναλήψεις**.

II. Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας

- Προσέγγιση για τη διδασκαλία της γραμματικής που βασίζεται στο μοντέλο της Επεξεργασίας του Γλωσσικού Εισαγόμενου (IP: Input Processing, VanPatten, 1996) και στοχεύει στο να **αλλάξουν οι σπουδαστές τον τρόπο με τον οποίο επεξεργάζονται τα εισαγόμενα.**
- Και η προσέγγιση αυτή (όπως και η ενίσχυση γλωσσικού εισαγόμενου) εστιάζει στην κατανόηση λόγου. Δεν προβλέπεται η παραγωγή του υπό εξέταση γλωσσικού φαινομένου.

Αρχές του μοντέλου επεξεργασίας γλωσσικού εισαγομένου (VanPatten, 1996)

- (1) Προτεραιότητα της σημασίας: Οι σπουδαστές επεξεργάζονται τα γλωσσικά εισαγόμενα **πρώτα με στόχο τη σημασία και μετά με στόχο τη μορφή**.
- 1α. Η επεξεργασία των **λέξεων περιεχομένου** προηγείται. (**καρέκλα**)
- 1β. Οι σπουδαστές προτιμούν την επεξεργασία **λεξικών στοιχείων** αντί γραμματικών στοιχείων για την ίδια σημασιολογική πληροφορία. (**Χθες αγόρασα** μια κόκκινη καρέκλα)
- 1γ. Οι σπουδαστές προτιμούν την επεξεργασία **μορφημάτων με σημασία** πριν από την επεξεργασία μορφημάτων χωρίς σημασία. (Αγόρασα **μια** κόκκινη **καρέκλα**)

Αρχές του μοντέλου επεξεργασίας γλωσσικού εισαγομένου (VanPatten, 1996)

(2) Προκειμένου οι σπουδαστές να επεξεργαστούν μορφές που δεν συνεισφέρουν στη σημασία, θα πρέπει να μην απαιτείται πολύ μεγάλη προσοχή για την επεξεργασία του επικοινωνιακού περιεχομένου. Για παράδειγμα επεξεργάζονται τα γραμματικά μορφήματα που δηλώνουν συμφωνία μόνο αν δεν είναι απαιτητική η συνολική επεξεργασία του εκφωνήματος.

(3) Οι σπουδαστές χρησιμοποιούν μια στρατηγική βάσει της οποίας αποδίδουν τον ρόλο του δράστη στην πρώτη ΟΦ που συναντούν σε μια πρόταση. (Ο Πέτρος αγαπάει τη Μαρία. *Vs.* Την Μαρία την αγαπάει ο Πέτρος)

Αρχές του μοντέλου επεξεργασίας γλωσσικού εισαγομένου (VanPatten, 1996)

(4) Οι σπουδαστές πρώτα επεξεργάζονται τα στοιχεία που βρίσκονται στην αρχική θέση σε μια πρόταση. Επίσης, επεξεργάζονται τα στοιχεία στην τελική θέση πριν από τα στοιχεία σε ενδιάμεσες θέσεις.

(Ο άντρας που γνώρισα χθες είναι ο Πέτρος που αγαπάει τη Μαρία.)

Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας:

Πορεία διδασκαλίας

1. Δίνονται στους σπουδαστές ρητές πληροφορίες για μια γλωσσική δομή ή έναν γλωσσικό τύπο.
2. Δίνονται στους σπουδαστές πληροφορίες για μια συγκεκριμένη στρατηγική επεξεργασίας που μπορεί να επηρεάζει αρνητικά την επιλογή ενός τύπου κατά την προτασιακή κατανόηση.
3. Οι σπουδαστές ωθούνται να επεξεργαστούν τον τύπο ή τη δομή με δομημένα εισερχόμενα έτσι κατασκευασμένα ώστε η σημασία να εξαρτάται άμεσα από τον τύπο και τη δομή (**δομημένα εισαγόμενα / structured input**). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης δραστηριοτήτων δομημένου γλωσσικού εισαγόμενου.

Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας: Δραστηριότητες δομημένου γλωσσικού εισαγόμενου

- **Αναφορικές** δραστηριότητες είναι οι δραστηριότητες για τις οποίες υπάρχει μία σωστή ή λανθασμένη απάντηση και για την οποία ο σπουδαστής πρέπει να βασιστεί στον τύπο-στόχο για να προσλάβει τη σημασία (οπτικά ή ακουστικά γλωσσικά εισερχόμενα).
- **Συναισθηματικές** δραστηριότητες είναι οι δραστηριότητες στις οποίες οι σπουδαστές εκφράζουν μια γνώμη, μια άποψη ή κάποια άλλη συναισθηματική αντίδραση και επεξεργάζονται πληροφορίες για τον πραγματικό κόσμο.

Παπαδοπούλου & Αγαθοπούλου, 2014

Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας:

Παράδειγμα: αναφορική δραστηριότητα ΔΓΕ για τη διδασκαλία του μέλλοντα

Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και σημειώστε αν το πρόσωπο που μιλάει αναφέρεται σε δραστηριότητες που κάνει τώρα ή θα κάνει όταν πάρει σύνταξη.

	Τώρα	Στη σύνταξη
1. Γνωρίζω νέους ανθρώπους.		
2. Θα ταξιδέψω.		
3. Δουλεύω σκληρά.		
4. Θα κάνω φιλανθρωπίες.		
5. Παίζω ποδόσφαιρο.		
6. Ξυπνάω νωρίς το πρωί.		
7. Θα γράψω ένα βιβλίο.		
8. Θα κάνω πολλά πάρτι.		

Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας:

Παράδειγμα: συναισθηματική δραστηριότητα ΔΓΕ για τη διδασκαλία του μέλλοντα

Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και σημειώστε αν θα κάνετε τα ίδια πράγματα το Σαββατοκύριακο.

	Ναι	Όχι
1. Θα πάω σε ένα πάρτι.		
2. Θα πάω για ψώνια.		
3. Θα καθαρίσω το δωμάτιό μου.		
4. Θα αγοράσω ρούχα.		
5. Θα παίξω ποδόσφαιρο.		
6. Θα φάω σε εστιατόριο.		
7. Θα διαβάσω ένα βιβλίο.		
8. Θα δω μια ταινία.		

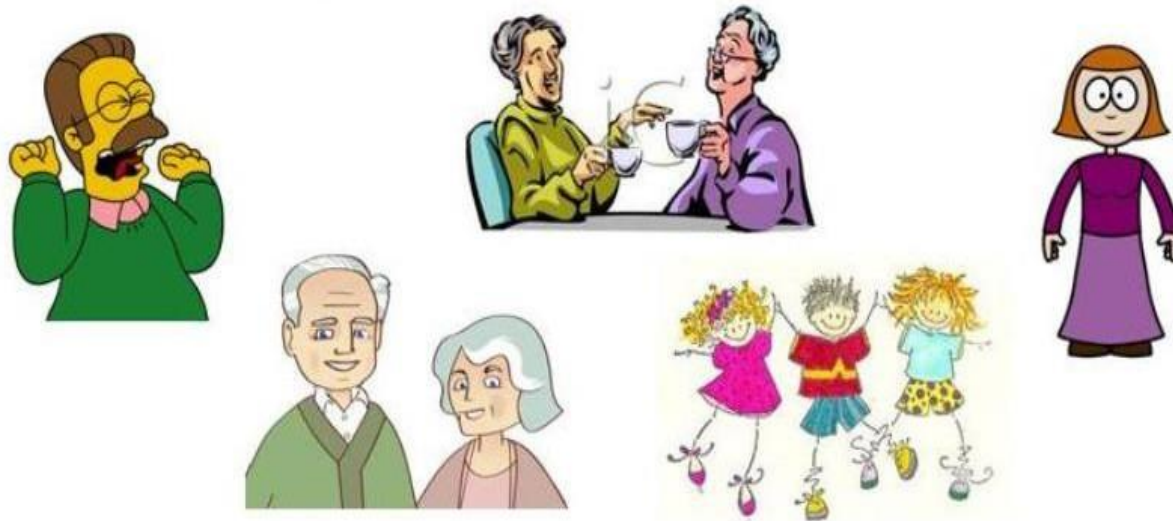
Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας:

Παράδειγμα: αναφορική δραστηριότητα ΔΓΕ για τη διδασκαλία της συμφωνίας γένους

- Ακούστε τις παρακάτω προτάσεις και σημειώστε για ποιον μιλάνε κάθε φορά.

	Η Μαρία	Ο Πέτρος
1. Είναι έξυπνη.		
2. Είναι όμορφος.		
3. Είναι εργατικός.		
4. Είναι ψηλή.		
5. Είναι μελαχρινός.		
6. Είναι πλούσιος.		
7. Είναι νέα.		
8. Είναι καλή.		

Αναφορική δραστηριότητα ΔΓΕ για τους ασθενείς τύπους των προσωπικών αντωνυμιών (κλιτικά)

- Τον σκέφτομαι συχνά αλλά σπάνια του λέω τα μυστικά μου.
- Την καταλαβαίνω απόλυτα αν και είμαστε πολύ διαφορετικές.
- Τις θαυμάζω γιατί έχουν πολύ χιούμορ.
- Τους αγαπώ πολύ και τους φροντίζω όσο μπορώ.

Αναφορική δραστηριότητα για την όψη

Εικόνα 13. Σκίτσο για την αναφορική δραστηριότητα δομημένων εισαγόμενων
(από Αγαθοπούλου κ.ά. 2013)

→(α) Ο Αμπέμπε έτρεχε 42 χιλιόμετρα

→(β) Ο Αμπέμπε έτρεξε 42 χιλιόμετρα

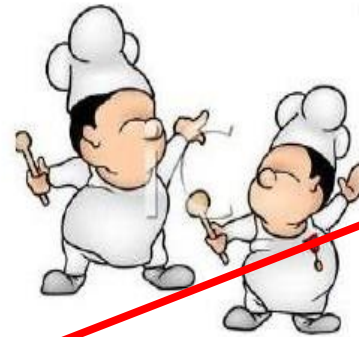
❖ Η σωστή αντιστοίχιση προϋποθέτει την προσοχή στη ρηματική μορφολογία της όψης.

Εικόνα 14. Σκίτσα για την αναφορική δραστηριότητα δομημένων εισαγόμενων
(από Αγαθοπούλου κ.ά. 2013)

A

B

Έψηναν λαχανικά

Για περισσότερες δραστηριότητες γλωσσικού εισαγομένου

- Πρόγραμμα ΔΙΑΠΟΛΙΣ, Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.):
- <http://diapolis.auth.gr/index.php/2013-10-17-09-00-34/2014-12-03-15-27-01>
- Παπαδοπούλου, Δ., Αγαθοπούλου, Ε. & Πούλιου, Κ. (2015). *Υποστήριξη της λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής: Ζητήματα γλωσσικής διδασκαλίας*. Ηλεκτρονική έκδοση, διαθέσιμη εδώ:
http://diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi1/paradotea/Υποστηρικσι_tis_leitourgias_twn_TY.pdf

Διδασκαλία/μάθηση γραμματικής με βάση το γλωσσικό εξαγόμενο

2 ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες

- I. Δικτόγλωσσο (Dictogloss)**
- II. Ορθογραφία επί τροχάδην (Running Dictation)**

Εισαγωγή: Υπόθεση του κατανοητού γλωσσικού εξαγόμενου

- Σε δραστηριότητες γλωσσικού εξαγόμενου, οι μαθητές/ριες Γ2:
 - Στην προσπάθειά τους να γίνουν κατανοητοί/ές αναγκάζονται να προσέξουν περισσότερο τις γλωσσικές μορφές που εκφράζουν νοήματα. (The Noticing/Triggering Function),
 - Δοκιμάζουν αν ισχύουν οι υποθέσεις τους (Hypothesis Testing Function)
- Η χρήση της γλώσσας για προβληματισμό ως προς τη γλώσσα που χρησιμοποιείται από άλλους/ες ή εμάς μεσολαβεί στην εκμάθηση δεύτερης γλώσσας (The Metalinguistic (Reflective) Function)

(Swain, 2005)

I. Δικτόγλωσσο (Dictogloss)

- «Γραμματική υπαγόρευση» (GRAMMAR DICTATION, Wajnryb, 1990)
- Οι μαθήτριες/ές ακούν ένα κείμενο και το ανασυνθέτουν γραπτώς σε ομάδες/ζεύγη.
- Έτσι ωθείται η προσοχή τους στη μορφή γλωσσικών στοιχείων (Swain, 1998· Swain & Lapkin, 1998, 2001· Williams, 2001).
- Σημαντικό ρόλο έχει η συζήτηση μεταξύ των ατόμων της κάθε ομάδας ως προς τις γλωσσικές μορφές που θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν (LaPierre, 1994).

I. Δικτόγλωσσο (A): Προετοιμασία

- i. Εισαγωγή στο θέμα του κειμένου
- ii. Εξήγηση άγνωστων λέξεων (εφόσον θεωρούμε ότι υπάρχουν)
- iii. Οδηγίες για τη δραστηριότητα
- iv. Χωρισμός σε ομάδες/ζεύγη

I. Δικτόγλωσσο (B): Υπαγόρευση

- Διαβάζουμε δυνατά το κείμενο 2 φορές με φυσιολογική ταχύτητα.
- Χρησιμοποιούμε μικρές παύσεις (μετρώντας κανονικά ως το 5 μέσα μας) στο τέλος κάθε πρότασης/περιόδου (όχι ενδιάμεσα).
- Την πρώτη φορά οι μαθήτριες/ές μόνο ακούν.
- Τη δεύτερη φορά, μπορούν να κρατήσουν λίγες σημειώσεις*.
- *Παραλλαγή: Δεν επιτρέπουμε να κρατήσουν σημειώσεις αλλά χρησιμοποιούμε εικόνες ώστε να τους βοηθήσουμε να θυμούνται το κείμενο. (Βλ. παραδείγματα παρακάτω)

I. Δικτόγλωσσο (Γ): Αναδόμηση κειμένου

- Κατά ομάδες/ζεύγη οι μαθήτριες/ές συνεργάζονται για να γράψουν το κείμενο.
- Μπορούμε να ορίσουμε έναν/μία «γραφέα» ανά ομάδα που καταγράφει το κείμενο της ομάδας όπως προκύπτει από ομαδική συζήτηση.
- Όταν ολοκληρωθεί το κείμενο, η ομάδα το ελέγχει ως προς τη γραμματική και τη συνοχή του.
- Σ' αυτό το στάδιο ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει εφόσον δει ότι κάνουν πολλά λάθη. Ωστόσο εστιάζει μόνο σε «περιφερειακά» λάθη. Αν π.χ. ο στόχος είναι η χρήση των άρθρων, δεν διορθώνουμε λάθη στα άρθρα αλλά λάθη στα ρήματα.

I. Δικτόγλωσσο (Δ): Ανάλυση & Διόρθωση

- Γράφουμε στον πίνακα/ Φωτοτυπούμε και μοιράζουμε / Φωτογραφίζουμε και προβάλλουμε ...τα κείμενα όλων των ομάδων.
- Αντιπαραβολή και ανάλυση/συζήτηση των κειμένων των μαθητών/ριών. Εστίαση στα λάθη.
- Τέλος δείχνουμε το αρχικό κείμενο για αντιπαραβολή.

Δικτόγλωσσο: Παραδείγματα δραστηριοτήτων

Εστίαση σε

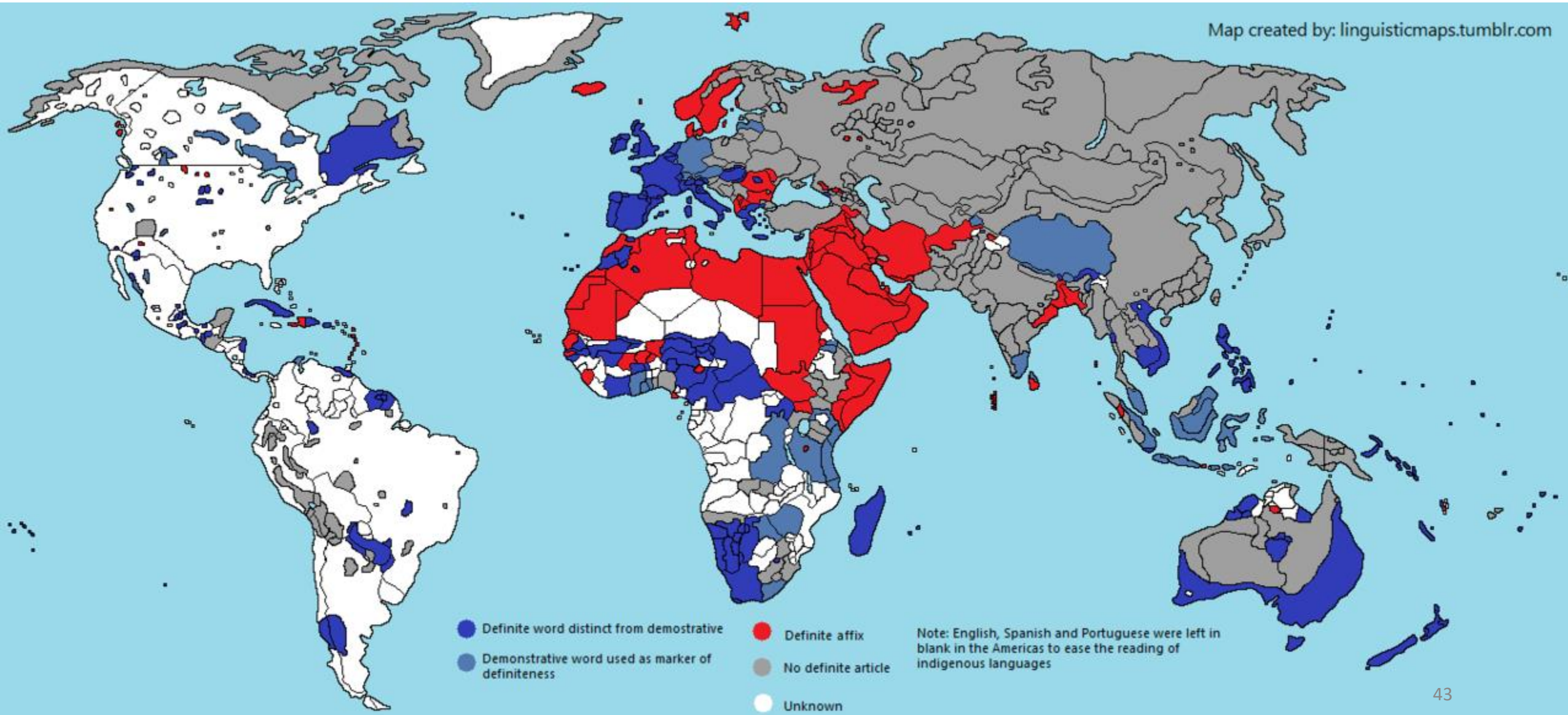
1) Ρηματική όψη στο παρελθόν

2) Άρθρα

3) Γραμματική συμφωνία

• Επίπεδο ελληνομάθειας: A1-A2

Πώς εκφράζεται η οριστικότητα σε άλλες γλώσσες;

I. Δικτόγλωσσο 1: Ρηματική όψη στο παρελθόν / άρθρο*

Αρχικό κείμενο (τα χρώματα δείχνουν γλωσσικούς στόχους– στην τάξη δεν τα χρησιμοποιούμε):

Το παράξενο ταξίδι της Συννεφένιας

Ο βασιλιάς Φωτιάς, η Συννεφένια και η κόρη τους η Χιονένια ζούσαν σε ένα παλάτι. Ο Φωτιάς δεν τις άφηνε να βγουν έξω ποτέ. Στερέωνε την πόρτα με ένα βαρύ ξύλο. Μια μέρα όμως το ξέχασε. Τότε ο Άνεμος φύσηξε δυνατά κι άρπαξε τη Συννεφένια. Την πήρε μαζί του στο ταξίδι του... Ο Φωτιάς έψαχνε σε όλη τη γη, πουθενά η Συννεφένια. Ο Άνεμος πετούσε ψηλά με τη Συννεφένια στα φτερά του. «Θέλω να δω την κόρη μου» έλεγε η Συννεφένια και δάκρυζε. Ψιχάλες τότε έπεφταν στη διψασμένη γη. Ο Άνεμος της φώναζε: «Κλάψε όσο θες, στη γη δεν ξαναγυρνάς». Τότε το κλάμα της δυνάμωνε και γινόταν βροχή.

*Πηγή: ΓΛΩΣΣΑ Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ, Ενότητα 4, (γράμμα Ξ) Το σύννεφο έφερε βροχή.

I. Δικτόγλωσσο 1: Ρηματική όψη στο παρελθόν /άρθρο

😊 Πλεονεκτήματα του προηγούμενου κειμένου:

(α) Προσφέρεται για τους γραμματικούς στόχους μας.

(β) Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις συνοδευτικές εικόνες του βιβλίου (οι μαθήτριες/μαθητές έχουν κλειστά τα βιβλία τους ώστε να μη βλέπουν το κείμενο).

(γ) Είναι επιπέδου A1 όπως το ελέγξαμε εδώ <https://www.greek-language.gr/certification/readability/index.html>

😞 Μειονέκτημα:

Αποτελείται από 108 λέξεις – άρα είναι πολύ μεγάλο για δραστηριότητα δικτόγλωσσου.

Τι μπορούμε να κάνουμε;

I. Δικτόγλωσσο 1: Ρηματική όψη στο παρελθόν / άρθρο

Προσαρμογή του κειμένου:

1. Ο βασιλιάς Φωτιάς, η Συννεφένια και η κόρη τους η Χιονένια ζούσαν σε ένα παλάτι. 2. Μια μέρα ο Άνεμος φύσηξε δυνατά κι άρπαξε τη Συννεφένια. 3. Ο Φωτιάς την έψαξε παντού, αλλά δεν τη βρήκε. 4. Ο Άνεμος πετούσε ψηλά με τη Συννεφένια. 5. «Θέλω να δω την κόρη μου» έλεγε η Συννεφένια και δάκρυζε. 6. Ψιχάλες τότε έπεφταν στη γη. 7. Όταν το κλάμα της δυνάμωνε, γινόταν βροχή.

(64 λέξεις, A1)

I. Δικτόγλωσσο, παράδειγμα 2: Γραμματική συμφωνία στην ονοματική φράση

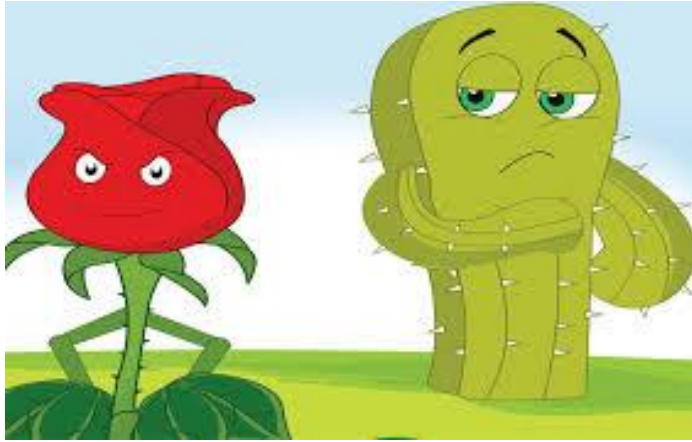
ΤΟ ΠΕΡΗΦΑΝΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ ΚΑΙ Ο ΚΑΚΤΟΣ* (τα χρώματα δείχνουν τον γλωσσικό στόχο—στην τάξη δεν τα χρησιμοποιούμε)

Ένα τριαντάφυλλο ήταν περήφανο για **την** ομορφιά του και κορόιδευε **έναν** κάκτο. **Ο** κάκτος ήταν ευγενικός και δεν απαντούσε. **Ένα** καυτό καλοκαίρι δεν έμεινε νερό για **τα** φυτά. **Το** τριαντάφυλλο άρχισε να μαραίνεται. Ρώτησε **τον** κάκτο αν μπορούσε να έχει λίγο νερό. **Ο** ευγενικός κάκτος συμφώνησε. Έτσι έγιναν φίλοι και πέρασαν μαζί **το** δύσκολο καλοκαίρι. (A1, 55 λέξεις)

*Μετάφραση και προσαρμογή από το <https://www.firstcry.com/intelli/articles/the-proud-rose-story-with-moral-for-kids/>

ΤΟ ΠΕΡΗΦΑΝΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ ΚΑΙ Ο ΚΑΚΤΟΣ

Συνοδευτικές εικόνες (Πηγές: <https://www.youtube.com/watch?v=PeBOxvYd98s> & <https://www.youtube.com/watch?v=MaON96fAegk>)

I. Δικτόγλωσσο, παράδειγμα 3: Άρθρα (ή και συμφωνία)

- Το κείμενο προσαρμόστηκε από το βιβλίο ΓΛΩΣΣΑ Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ενότητα 1, Στο δρόμο για το σχολείο http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/1995/Glossa_B-Dimotikou_html-empl/indexb_00.html

Αρχικό κείμενο - Το κυλιόμενο πεζοδρόμιο

- Σ**τον** πλανήτη Μπεχ ανακάλυψαν **ένα** πεζοδρόμιο κυλιόμενο που γυρίζει γύρω απ' όλη **την** πόλη. Κινείται με μικρή ταχύτητα, για να έχει **ο** κόσμος **τον** καιρό να κοιτάζει **τις** βιτρίνες και για να μην χάνουν **την** ισορροπία τους εκείνοι που θέλουν ν' ανέβουν ή να κατέβουν. Πάνω **στο** πεζοδρόμιο υπάρχουν παγκάκια για εκείνους που θέλουν να ταξιδέψουν καθιστοί, ιδιαίτερα **τα** γεροντάκια και **οι** κυρίες με **τις** τσάντες με **τα** ψώνια.
- Χάρη **στην** ανακάλυψη αυτού **του** πεζοδρομίου καταργήθηκαν **τα** τραμ, **τα** τρόλεϊ και **τ'** αυτοκίνητα. **Ο** δρόμος υπάρχει ακόμα, αλλά είναι άδειος και χρησιμεύει για να παίζουν τα παιδιά μπάλα, κι αν κανείς τροχονόμος κάνει να τους την πάρει, παίρνει κλήση. (101 λέξεις, B1 επίπεδο).

I. Δικτόγλωσσο, παράδειγμα 3: Άρθρα (ή και συμφωνία)

Προσαρμογή του αρχικού κειμένου:

Στον πλανήτη Μπεχ ανακάλυψαν ένα πεζοδρόμιο κυλιόμενο που γυρίζει γύρω απ' όλη την πόλη. Κινείται με μικρή ταχύτητα, για να έχει ο κόσμος τον καιρό να κοιτάζει τις βιτρίνες και για να μην χάνουν την ισορροπία τους εκείνοι που θέλουν ν' ανέβουν ή να κατέβουν. Έτσι καταργήθηκαν τα τραμ και τ' αυτοκίνητα. Ο δρόμος είναι άδειος και χρησιμεύει για να παίζουν τα παιδιά. (63 λέξεις, A2)

Το δικτόγλωσσο...

- Απαιτεί από τις μαθήτριες και τους μαθητές να ακούν, να μιλάνε, να συνεργάζονται, να κρατούν σημειώσεις, να αναδιατυπώνουν και να παρουσιάζουν προφορικά.
- Επομένως καλλιεργεί όλες τις γλωσσικές μακροδεξιότητες: προσληπτικές (κατανόηση γραπτού και προφορικού λόγου) και παραγωγικές (παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου).
- Λειτουργεί καλά σε τάξεις μικτού επιπέδου γλωσσομάθειας.

Για περισσότερες δραστηριότητες Δικτόγλωσσου

- Πρόγραμμα ΔΙΑΠΟΛΙΣ, Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.):
- <http://www.diapolis.auth.gr/activities/main/activities/search?q=%CE%94%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%8C%CE%B3%CE%BB%CF%89%CF%83%CF%83%CE%BF&languageLevel=&educationLevel=&keywords=&schoolClass=>
- Παπαδοπούλου, Δ., Αγαθοπούλου, Ε. & Πούλιου, Κ. (2015). *Υποστήριξη της λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής: Ζητήματα γλωσσικής διδασκαλίας*. Ηλεκτρονική έκδοση, διαθέσιμη εδώ: http://diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi1/paradotea/Ypostiriksi_tis_leitourgias_twn_TY.pdf

II. Ανασύσταση κειμένου επιτροχάδην (running dictation)

- Χωρίζουμε την τάξη σε ομάδες.
- Τοποθετούμε αντίγραφα με το κείμενο τόσα όσες και οι ομάδες των παιδιών.
- Σε κάθε ομάδα ορίζεται ένα παιδί που θα τρέχει να διαβάζει και να θυμάται μια φράση/πρόταση του κειμένου τη φορά. Τα άλλα παιδιά της ομάδας πρέπει να γράφουν αυτό που ακούν (οι ρόλοι μπορούν να αλλάζουν μεταξύ τους). Στο τέλος συγκρίνουν τα κείμενά τους κ.λπ. (όπως στο δικτόγλωσσο).
- Εξηγούμε ποιο αντίγραφο πρέπει να βλέπει ο/η δρομέας κάθε ομάδας.
- Η υπόλοιπη διαδικασία είναι ίδια με του δικτόγλωσσου.

II. Ανασύσταση κειμένου επιτροχάδην (running dictation)

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=cp-Z3htSTFE>

Ανασύσταση κειμένου επιτροχάδην - Παράδειγμα 1*

- Γλωσσικοί στόχοι: παρελθοντικοί συνοπτικοί ρηματικοί τύποι (αόριστος) και μελλοντικοί συνοπτικοί ρηματικοί τύποι (συνοπτικός/στιγμαίος μέλλοντας)

*Η Άντα είναι από τη Ζάμπια. Φέτος είναι διακοπές με την οικογένειά της στη Μαδαγασκάρη. Χθες η Άντα **γνώρισε** στην παραλία τη Μαρία και **γύρισε** στο ξενοδοχείο μαζί της. Αύριο η Άντα **θα ζωγραφίσει** με τη Μαρία. Μεθαύριο **θα διασκεδάσει** μαζί της σε μία συναυλία. Οι δυο τους είναι πολύ καλές φίλες. (A1, 52 λέξεις)*

*Πηγή: Olioumtsevits, K., Papadopoulou, D., & Marinis, T. (2023). Second language grammar learning in refugee children. Is group dictation an effective teaching technique? *Pedagogical Linguistics*, 4 (1), 50–76.

<https://doi.org/10.1075/pl.21012.oli>

Ανασύσταση κειμένου επιτροχάδην - Παράδειγμα 1, παραλλαγή*

- Οι ομάδες έχουν το κείμενο με κενά που πρέπει να τα συμπληρώσουν με βάση όσα τους λένε οι δρομείς.

Η Άντα είναι από τη Ζάμπια. Φέτος είναι διακοπές με την οικογένειά της στη Μαδαγασκάρη. Χθες η Άντα _____ στην παραλία τη Μαρία και _____ στο ξενοδοχείο μαζί της. Αύριο η Άντα _____ με τη Μαρία. Μεθαύριο _____ μαζί της σε μία συναυλία. Οι δυο τους είναι πολύ καλές φίλες.

*Πηγή: Olioumtsevits, K., Papadopoulou, D., & Marinis, T. (2023). Second language grammar learning in refugee children. Is group dictation an effective teaching technique? *Pedagogical Linguistics*, 4 (1), 50–76.

Ανασύσταση κειμένου επιτροχάδην - Παράδειγμα 2*

Γλωσσικός στόχος: Χρήση των άρθρων

Ο Αδαμάντιος Κοραής ήταν **ένας** άνθρωπος φωτισμένος. Αγαπούσε **τα** γράμματα και σπούδασε ιατρική **στη** Γαλλία. Μιλούσε πολλές ξένες γλώσσες. Έζησε σε διαφορετικούς τόπους **της** Ευρώπης: **στην** Ολλανδία και **στη** Γαλλία. Αγωνίστηκε για **το** καλό **των** ανθρώπων γύρω του. Έλεγε πως **η** γλώσσα **των** Ελλήνων πρέπει να είναι απλή, ώστε να μπορέσουν όλοι **οι** Έλληνες να μορφωθούν. (Α2, 56 λέξεις)

Προσαρμογή από http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/1995/Glossa_B-Dimotikou_html-empl/indexm_00.html

Ενότητα 11

Ανασύσταση κειμένου επιτροχάδην

**Σας ευχαριστούμε
που μας ακούσατε!**

Βιβλιογραφία

- Αγαθοπούλου, Ε. (2013). Το γλωσσικό εισαγόμενο στην κατάκτηση και την εκμάθηση Γ2. *Διαδρομές στη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: http://elearning.greek-language.gr/pluginfile.php/4063/mod_resource/content/4/glossiko%20eisagomeno-Agathopoulou.pdf
- Agathopoulou, E., Papadopoulou, D., & Zmijanac, K. (2008). Noun-adjective agreement in L2 Greek and the effect of input-based instruction. *The Journal of Applied Linguistics*, 24, 9-33.
- Alegría de la Colina, A., & García Mayo, M. P. (2007). Attention to form across collaborative tasks by low-proficiency learners in an EFL setting. Στο Μ. Ρ. García Mayo (επιμ.), *Investigating tasks in formal language learning*, σελ. 91-116. London: Multilingual Matters.
- LaPierre, D. (1994). *Language output in a cooperative learning setting: Determining its effects on second language learning*. M. A. thesis, University of Toronto.
- Long, M. H. (1983). "Native speaker/non-native speaker conversation and the negotiation of comprehensible input." *Applied Linguistics*, 4, 126-141.
- Long, M. (1991). Focus on form: A design feature in language teaching methodology. In K. DeBot, R. Ginsberge & C. Kramsch (eds.), *Foreign language research in cross-cultural perspective*, pp. 39-52. Amsterdam: John Benjamins.
- Κόντα, Ε. (2021). *Η διδασκαλία της γραμματικής στην ελληνική ως Γ2*. Σημειώσεις «Εκπαίδευση για την Ένταξη».
- Norris, J. M. & Ortega, L. (2000). "Effectiveness of L2 instruction: A research synthesis and quantitative meta-analysis." *Language Learning*, 50, 417–528.
- Olioumtsevits, K., Papadopoulou, D., & Marinis, T. (2023). Second language grammar learning in refugee children: Is group dictation an effective teaching technique? *Pedagogical Linguistics*, 4 (1), pp. 50-76. <https://doi.org/10.1075/pl.21012.oli>
- Παπαδοπούλου, Δ. & Αγαθοπούλου, Ε. (2014). Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της γραμματικής της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Στο Ε. Κατσαρού & Μ. Λιακοπούλου (επιμ.) *Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο*. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: http://www.diarolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-06-09-18-43/2014-09-06-09-34-09/37-b5-papadopoulou?showall=1
- Παπαδοπούλου, Δ., Zmijanac, K. & Αγαθοπούλου, Ε. (2010). Απόκτηση της συμφωνίας ουσιαστικού–επιθέτου στην ελληνική ως Γ2: συγκριτική μελέτη δύο διδακτικών παρεμβάσεων». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 30, 487-502.

Βιβλιογραφία

- Schmidt, R. W. (1990). "The role of consciousness in second language learning." *Applied Linguistics*, 11(2), 129–158.
- Sharwood Smith, M. (1993). Input Enhancement in Instructed SLA: Theoretical Bases. *Studies in Second Language Acquisition*, 15(2), 165-179.
- Swain, M., (1993). The output hypothesis: Just speaking and writing aren't enough. *The Canadian Modern Language Review*, 50, 158-164.
- Swain, M. (1998). Focus on form through conscious reflection. In C. Doughty, and J. Williams (Eds.), *Focus on Form in Classroom Second Language Acquisition*, 64-84), Cambridge: Cambridge University Press.
- Swain, M. (2000) The output hypothesis and beyond: Mediating acquisition through collaborative dialogue. In J. P. Lantolf (Ed.), *Sociocultural theory and second language learning*, pp. 97-114. Oxford: Oxford University Press.
- Swain, M. (2005). The output hypothesis: Theory and research. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (pp. 471-484). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Swain, M. and S. Lapkin (1998) Interaction and second language learning: Two adolescent French immersion students working together. *The Modern Language Journal* 83, 320-338.
- Swain, M., & Lapkin, S. (2000) Task-based second language learning: The uses of the first language. *Language Teaching Research* 4 (3), 251-274.
- Swain, M., & Lapkin, S. (2001) Focus on form through collaborative dialogue: Exploring task effects. In M. Bygate, P. Skehan and M. Swain (Eds.), *Researching Pedagogic Tasks. Second Language Learning, Teaching and Testing* (pp. 99-118). Harlow: Longman.
- VanPatten, B. (1996). *Input processing and grammar instruction: Theory and research*. Norwood, NJ: Ablex.
- VanPatten, B. (2002). "Processing Instruction: An Update". *Language Learning*, 52(4), 755-803. VanPatten, B. (επιμ.) (2004). *Processing instruction: Theory, research and commentary*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- VanPatten, B. (2015). Foundations of processing instruction. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 53(2), 91–109.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Williams, J. (2001). Learner-generated attention to form. *Language Learning* 51, 303-346.